

ÎNTRE CUCUTENI ȘI HOREZU, CURTEA DE ARGEȘ

Academician Gheorghe Păun

Academia Română

Intervenția care urmează dorește să atragă atenția asupra ceramicii de Curtea de Argeș, de aici, plasarea între cele două „*paranteze*” mult mai bine cunoscute în domeniu, celebre putem spune, Cucuteni și Horezu, iar tentația este de a semnala și dubla sugestie a prepoziției din titlu, atât în sens temporal, cât și geografic. Fără a avea vechimea spectaculoasă a civilizației Cucuteni (Tripolia), olăritul este atestat pe Argeș în Sus cu mult înaintea Horezului, iar pe hartă, situarea *între* este, de asemenea, vizibilă. Desigur, a doua remarcă nu are neapărat o semnificație anume, la fel cum ordonarea în timp trebuie făcută cu multă precauție.

Este evident că omul (în particular, cel trăitor pe teritoriul românității) a folosit lutul și lemnul din cele mai vechi timpuri și pentru cele mai diverse scopuri, fără ca automatismul *cele mai* să fie o exagerare, iar explicația este simplă: ambele sunt materiale aflate la îndemână și ambele sunt ușor de prelucrat, iar obiectele obținute din ele sunt relativ trainice. Lutul mai ales, subiectul discuției noastre, este impresionant de versatil, un simplu exercițiu de enumerare putând furniza o lungă listă, dincolo de standardele cărămizi, olane pentru acoperiș, cahle pentru sobe, vase de bucătărie, cu multele variante ale acestora patru: material pentru obiecte decorative (de la statuete la plăci pentru perete), simbolice (blazoane, obiecte de cult-ceremonie), jucării, suport pentru (proto)scriere (vezi tăblițele de la Tărtăria), material pentru instrumente muzicale (de suflat, dar nu numai), materie primă pentru sculptori (uneori, sculpturile rămânând la stadiul de model de lut) și încă altele.

De aici, imensa importanță a ceramicii pentru istorie-arheologie, pentru cultură în general. Exagerând puțin, probabil că nu există șantier arheologic unde să nu se fi găsit vase sau, mai des, cioburi de vase – cu

decorații adesea, cu grâne, miere sau vin, cu urme de alimente, uneori cu monede (folclorica „oală cu galbeni”) sau cenușa unor defuncți. Se pot face astfel datări, estimări ale culturii și economiei timpului, informații dintre cele mai diverse se pot obține, prin comparații, examinare din partea specialiștilor, eventual cu implicarea unor tehnici venind dinspre fizică sau chimie.

Nu pot să nu amintesc, fie și doar în paranteză, pentru că este vorba despre o povestire SF, fără mare plauzibilitate în sine, un caz-limită, dar semnificativ de „*memorie a lutului*”, care pleacă de la asemănarea dintre pistele de pe un disc de vinilin, „*zgâriate*” în așa fel încât acul pick-upului să reproducă muzica înregistrată, și urmele lăsate pe un vas modelat la roata olarului cu ajutorul unui vârf ascuțit. În povestirea *Time Shards – Așchiile timpului*, publicată în 1979 de americanul Gregory Benford, un savant al anului 2000, John Hart, reușește... să audă vocea olarului din anul 1280, plus alte zgomote ambientale. Povestirea nu mizează pe performanța tehnică, ci pe rostul... mesajelor trimise spre viitor: în 2000, tocmai se pregătea o „*capsulă a timpului*”, cu mesaje pentru pământeni de peste o mie de ani; din păcate, mesajul din anul 1280, pentru că chiar mesaj voit era, olarul vorbea în oală în timp ce o făcea, urmând un ritual magic de a comunica cu viitorul, la fel ca în cazul capsulei recente, ei bine, acest mesaj nu era deloc interesant, era „*gunoi*” pentru John Hart – sugestia fiind că la fel va considera cetățeanul anului 3000 informațiile care i se trimiteau prin sofisticata „*capsulă a timpului*” din anul 2000.

Închid paranteza, rețin numai ideea de memorie, de suport de informații trimise între generații, și remarc în context alăturarea *homo-humus* (pe care am găsit-o pentru prima dată la începutul cărții [1]), cu trimitere la biblica zicere „*din lut suntem făcuți și în lut ne întoarcem*”, de aici venindu-ne în minte multe sugestii literare – aș aminti numai „*oalele și ulcelele*” din folclor, „*boțul de lut*” al lui Ion Creangă și repetata referire la „*gloriile de împărați,/ lacrimile de om de rând*” sau „*trupul rotund de fată*” închise toate în lutul modelat de olar în rubaiatele lui Omar Khayyam (reiau unul, din volumul bilingv, româno-francez [2]:

„Încet, cu vocea tremurată,/ Lutul i-a spus olarului: Cândva/ Am fost și eu ca tine, nu uita!/ Frământă-mă! O, mi-amintesc, odată...”).

Adaug la aceste remarci introductive două exemple de folosire inedită a lutului, din experiența recentă personală.

La Clubul Iubitorilor de Cultură pe care l-am organizat vreo zece ani la Curtea de Argeș, din decembrie 2005 începând, acordam protagoniștilor o medalie de lut (Fig. 1.1, stânga), cu efigia Sfântului Voievod Neagoe Basarab, operă a ceramistului Nicolae (Cucu) Ureche, despre care voi mai aminti, cu explicația că „spre deosebire de multe medalii de aur care au lut la interior, medalia noastră are lutul (de Curtea de Argeș!) la exterior și aurul în interior”... O medalie de lut, tot realizată de Cucu Ureche, este acordată, la ocazii, colaboratorilor revistei de cultură *Curtea de la Argeș* (apare neîntrerupt, lunar, din decembrie 2010, www.curteadelaarges.ro). Medalia reprezintă Fântâna Meșterului Manole (Fig. 1.1, dreapta), cea sub semnul căreia este așezată revista (omagiu Anei lui Manole, dar și amintind de îndemnul lui Blaga, „Sapă, frate, sapă, sapă,/ până dai de stele-n apă”).

Fig. 1.1. Medalii de lut.

Al doilea exemplu vine din direcția... artei criminalistice (*forensic art*) și se referă la portrete-robot tridimensionale, realizate din lut, de argeșeanul Aurelian Bădulescu, criminalist de remarcabil palmares – a se vedea un articol de prezentare și un scurt interviu în revista „*Poliția română*”, trimestrul III, 2023, pag. 15-17. Detaliu, semn că totul se leagă: A. Bădulescu a fost discipol în ale ceramicii lui Cucu Ureche.

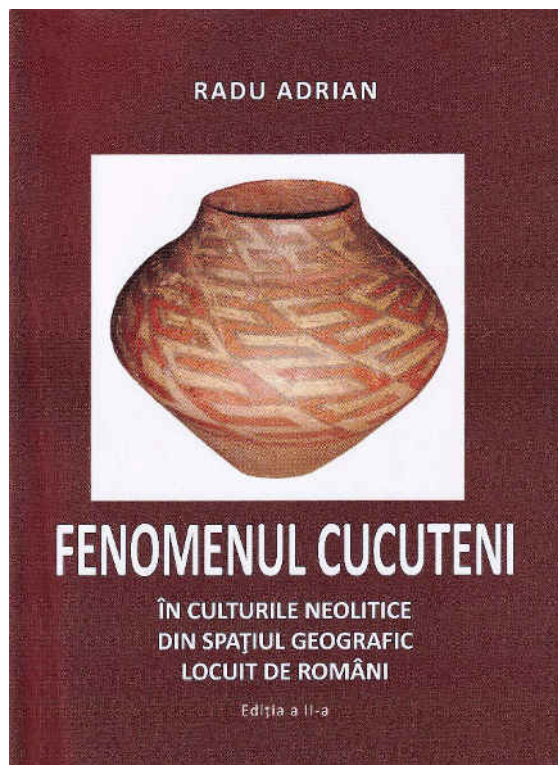

Fig. 1.2. Album Radu Adrian [1].

analizează profesionist toate aceste *civilizații* artistul plastic (sculptor, dar nu numai), profesor universitar, Radu Adrian, într-un remarcabil album (Fig. 1.2) [3]. Text în română și engleză, o bogăție de ilustrații color de calitate, în căutarea cărora autorul a călătorit ani mulți, prin muzee din România și Basarabia, adăugând la final un semnificativ capitol despre permanența/persistența motifelor decorative cucuteniene, ajungând până în zilele noastre, sublimite în cusăturile populare, încrustațiile în lemn și

Revin însă la istorie, la cele trei toponime din titlu, la ceramica asociată lor.

Nu mai este nevoie să amintesc detalii despre fabuloasa ceramică de Cucuteni, parte de altfel dintr-o serie care acoperă tot spațiul de la Nistru până la Tisa, ba trece și dincolo de Nistru și dincolo de Tisa, pe toate pământurile tracilor-pelasgilor, cu mare densitate pe teritoriul României: Cucuteni, dar și Hamangia, Turdaș, Gumelnița, Dudești, Criș-Boian, Vădastra, Teiu-Argeș. Exemplifică și

încondeierea ouălor. (De remarcat că Argeșul de munte este bine cunoscut și pentru costumele populare, cele de Muscel, de exemplu, și pentru meșterii iscusiți în sculptarea lemnului, unii dintre ei fiind trecuți în categoria Tezaur Uman Viu al UNESCO.) Merită amintit și capitolul final, „Asemănări și deosebiri între ceramica neolitică din România și cea din China”, care pleacă de la semnalarea de către sinologul Constantin Lupeanu, diplomat și scriitor, în cartea [4], a frapantei asemănări între ceramica de Cucuteni și cea de Yangshao, mai tânără cea de pe urmă, dar sugerând întrebarea cu adâncă semnificație „întâmplare sau destin comun?” (Chiar întâmplare să fie, tot la un destin comun ne duce gândul). La paginile 46 și 47, albumul prezintă și două vase descoperite în așezarea de la Teiu-Argeș (circa 4500-4000 î.Ch.), primul fiind un vas mare, ornamentat, al doilea fiind un fel de ibric-ceainic, cu un cioc pentru a turna lichidul din interior.

Din străvechimea Cucutenilor – și mai vechi fiind civilizațiile Turdașului și Hamangiei – revin în vremea noastră, la Horezu. Strălucitor, vestit, controversat. Tradițional, ceramica era utilitară, dar decorată cu mare meșteșug, cu personalitate, de la culori („roșul și galbenul de Horezu”) la motive (spiralele sunt specifice, iar „cocoșul de Horezu” este simbol și emblema (fig.

Fig. 1.3. Cocoșul de Horezu.

1.3)), drept care a ajuns treptat să aibă mai degrabă o funcție decorativă, Horezu fiind identificat cu ceramica de lux. Ca peste tot, meșteșugul este cu siguranță vechi și pe aceste meleaguri, dar atestarea olăritului sistematic este datată în vremea domnitorului Constantin Brâncoveanu,

după ce acesta a pornit ridicarea Mănăstirii Hurezi, la 1690. (Localitatea ca atare este menționată pentru prima dată în septembrie 1487, când era proprietatea voievodului Vlad Călugărul.) În 2012, ceramica de Horezu a fost înscrisă în Lista Patrimoniului Cultural Imaterial UNESCO, ca „meșteșug tradițional unic”.

Găsim toate aceste informații și multe altele pe Internet, inclusiv în Wikipedia, semnalez însă aici un articol cu un titlu sugestiv: „*The Horezu Ceramics – Between Traditional and Commercial (Ceramica de Horezu – între tradițional și comercial)*” [5] de Elena Bogan și Elena Ramona Roman, ambele autoare fiind de la Universitatea din București, Facultatea de Geografie. Articolul, postat în martie 2013, consemnează detalii istorice, privind meșteșugul propriu-zis și produsele manufacturate, strategiile de promovare turistică, cu precădere cele din anii 2011-2012, și se încheie cu o secțiune, care dă substanță titlului. Preiau câteva idei, pe de o parte, pentru că fenomenul este mai general, de „*căderea în comercial*” (îndepărtarea de tradiție de dragul productivității, contrafacerea, producerea automatizată, eventual în alte părți, eventual în alte țări, și punerea în circulație sub numele de origine, în cazul nostru, de ceramică de Horezu) nu scapă nicio formă de artă populară de succes, pe de altă parte, pentru că ceramica de Curtea de Argeș s-a sustras până acum de la această „*cădere*”. Prima explicație este, desigur, faptul că nu a avut succesul comercial al ceramicii de Horezu, dar a contat, cu siguranță, și dorința realizatorilor ei de a rămâne autentici. Voi reveni, după ce voi aminti câteva sintagme din articolul menționat: „*poluarea spirituală*”, ceramica „*de amator*”, „*inclusiv cunoscutele obiecte kitsch produse în China folosind modele Horezu și apoi vândute în târguri sub numele de ceramică de Horezu*”. (Apropo: imaginea din Fig. 1.3 este preluată de pe Internet și, pentru a avea o oarecare garanție că este un... cocoș autentic, am ales o imagine, care pare a avea „*defecte/neuniformități*”, deci e de presupus că e produsă manual, nu cu mașina...)

Articolul se încheie cu o întrebare-obsesie (pentru arta populară românească): „*Cum se poate proteja ceramica de Horezu de această*

degradare continuă?” Cu vreo șapte ani mai târziu, întrebarea rămânea de actualitate, ba chiar pare că situația s-a agravat, dacă este să-l ascultăm pe un ceramist local, Mihai Bîscu, destăinuindu-se Ralucăi Florescu (<https://revistacariere.ro/inspiratie/...>): „*Practic, 80-90% din tot ce este expus la intrarea în localitate reprezintă «chinezării», produse în Ungaria, Bulgaria sau... China și vândute drept creații autohtone*” [6]. Probleme/cauze sunt multe, de la neimplicarea autorităților, lipsa de legislație, care să protejeze creația autentică, nepriceperea turistului, care cumpără falsuri, dar și, urmare a tuturor acestora, micșorarea numărului meșterilor autentici: „*Profesioniști, care știm tehnologia ceramicii de la A la Z, suntem 5-6. Alții știu doar modelatul sau decoratul și își împart munca în familie. Copiii nu au mai învățat tainele ceramicii pentru că este o muncă grea, foarte grea. Pregătirea lutului și a vopselurilor se face greu, ca și modelatul și arsul în cuptor. De când începi să frământați pământul și până când iese oala din cuptor poate trece și o lună*” [6]. Și, desigur, nu se poate trăi din această meserie, concluzionează autoarea articolului, amintind și că, înainte de 1989, cel puțin la târgurile oficiale, selecția era mult mai riguroasă ca acum.

Problema tinerilor, care nu se mai dedică olăritului, este o durere și pentru „*Ultimul olar popular din Curtea de Argeș*” (titlu de capitol în cartea lui Gr. Constantinescu [1]), Ion Magraon, care, într-un reportaj publicat în ziarul local „*Argeș Expres*” în 1999 (octogenar deja atunci, meșterul a ajuns între timp „*pe deal, în cimitir*”, alături de alți olari, „*unde s-au amestecat cu lutul din care au fost alcătuiți*”), are un paragraf amar-memorabil: „*Industria mare a înghițit-o pe cea mică. Tinerii s-au angajat în fabrici, rugându-se de Dumnezeu să-i scape de o muncă așa de grea și de murdară ca făcutul oalelor, cu scosul lutului, din adâncul pământului, lut pe care îl cărai cu spinarea și-l bătea cu picioarele, labă lângă labă, ca să iasă pasta moale ca untul, și pe care o frământai în mâini ca s-o poți modela pe roată*” (Interesant – și trist – este că, la pagina 21 [1], Gr. Constantinescu amintește și de „*ultimul meșter olar al orașului*” Câmpulung...).

Am ajuns astfel pe Argeș în Sus (*Balada Meșterului Manole* vorbește despre „*Argeș în jos*”, pentru a rima cu „*Pe un mal frumos...*”). Herodot menționează râul sub numele Ordessos, poate o alterare de la Argessos (Vasile Pârvan), la vremea incursiunii lui Carol Robert de Anjou, 1330, încheiată cu înfrângerea sa la Posada, locul este pomenit și sub numele de Castra Argyas, amintind de trecerea romanilor pe aici (cum o face și Castrul Jidava, de lângă Câmpulung). La nord de Curtea de Argeș, săpăturile arheologice din anii 1960-1967 au descoperit urme de locuire din epoca fierului/perioada tracă, inclusiv tumuli funerari în care s-au găsit vase de ofrandă. Reiau un paragraf mai lung din [7, p.367], descriind această ceramică veche: *„Ceramica de aici are o mare varietate de forme. S-au găsit: străchini cu marginea evazată spre interior, străchini-căzănel, cană cu toartă supraînălțată și terminată cu buton discoidal și cu piciorul discului fațetat octogonal în secțiune, strachină evazată în exterior cu buza cu caneluri, cană bitronconică cu toarte ovale sau rotunde, ceașcă mică, urne cu buton lateral sub pânțele, castronașe, vase-cupă cu picior terminat cu disc, cană-borcan cu buza puțin evazată în exterior, urne mari cu apucători proeminenți sub pânțele. Pasta vaselor era de obicei roșcată, alteori negricioasă, deci erau vase de folosință uzuală, făcute cu simț artistic; altele erau ornamentate, mai deosebite decât celelalte; acestea erau făcute cu dungi reliefate în partea superioară a pântecului, proeminente, în formă de șa, cu toarte supraînălțate terminate cu buton. Alte toarte erau cu ovale aplatizate. Ceramica era lucrată la roată, prin învărtituri înalte, dovedind deja o formă avansată de lucru (după constatările lui I. Nania [arheologul care a condus săpăturile din 1963] referitoare la necropola din Câmpul Radovanului). Vasele găsite în tumulii – mormintele – de la Radovanu erau sparte și conțineau ofrande de ritual. Unele morminte conțineau resturi de 3-4 vase, iar în altul s-au găsit resturi de la cel puțin 10 vase, deci era mormântul unui șef”.*

Continuă monografia: *„Între timp, arta olăritului și-a înfipt adânc rădăcinile în Curtea de Argeș”*. Între timp înseamnă venind spre vremea întemeierii Țării Românești, după legendarul descălecat la Câmpulung al

și mai legendarului (istoricii încă nu au căzut de acord în multe detalii care-l privesc) Negru Vodă. Era la finalul secolului al XIII-lea și începutul celui de al XIV-lea, când Seneslau își avea reședința pe aici, când Basarabii au întemeiat dinastie, au zidit Biserica Domnească, au ales credința ortodoxă, devenind „*schismatici*”, dar victorioși la Posada (1330, Basarab I), înființând și mitropolie (1359, Nicolae Alexandru), pendulând o vreme între curtea domnească de la Argeș (distrusă de Carol Robert la 1330) și cea de la Câmpulung (unde Marele Basarab a murit la 1352, după cum spune o inscripție sgrafitti de pe peretele nordic al Bisericii „*Sfântul Nicolae Domnesc*” de la Argeș). O reședință voievodală avea nevoie de multe – vase, arme, cizme, dotările necesare unei armate. Așa au apărut breslele dedicate, cu mahalalele (mahala = cartier în limba turcă) aferente. Au supraviețuit până azi toponimele Bătușari (Botușari) și, de interes aici, Olari.

Există la Curtea de Argeș un Deal al Olarilor, un cartier omonim și o Biserică a Olarilor. Subsemnatul este locuitor al dealului și enoriaș al bisericii amintite, iar strada de domiciliu se numește *a Schitului*, amintind de faptul că, pe vremea Basarabilor, pe locul pe care se va construi (prin secolul XVI) Biserica Olari, a funcționat un schit de maici, înființat de maica Salomia, se spune, chiar rudă cu familia voievodală. În grădină, „*pământ galben*”, de oale – așa cum este tot dealul (dar se pare că de la un loc la altul calitatea lutului diferă). În orice caz, săpând din varii motive gospodărești prin jurul casei, am descoperit destul de multe cioburi (Fig. 1.4), Impresionant de subțiri, delicate, cu incizii decorative, nesmălțuite – se pare că sunt din secolul XVII, abundente în zonă.

Câteva cuvinte despre Biserica Olari. Figura 1.5 o prezintă într-o fotografie reluată din albumul [8]. Atestată în secolul al XVII-lea, dar cu dovezi arheologice mai vechi. Arhitectura amintește de bisericile din Nordul Moldovei. Pictură exterioară (în bună stare la vremea când s-a făcut fotografia, azi necesitând o restaurare generală – ca și pictura interioară de altfel, acoperită de fum), clopotniță peste intrare, cu scara de urcare acoperită cu șifă, ca și acoperișul bisericii. Pe perete, în spatele scării, o imagine extrem de rară: moartea, cu

instrumente de tortură la șold și, la mai toate încheieturile, de la gleznă la umeri și cap, având aripi... mesajul fiind că „atenție, zboară repede, vine pe nesimțite!...” „Rimează” oarecum cu vorba „din lut suntem făcuți și în lut ne întoarcem”...

Fig. 1.4. Cioburi de pe Dealul Olarilor.

Reiau încă un citat amplu din monografia lui Valerian Marinescu [7], descriind ceramica de Curtea de Argeș din mileniul al doilea: „Mahalaua aceasta a fost un centru al olăritului, din cele mai vechi din Țara Românească. Într-adevăr, săpăturile arheologice din zona Curții Domnești și Sân' Nicoară au scos la iveală diferite obiecte ceramice uzuale, dar făcute cu simț artistic: castroane, tripode, străchini, cahle, oale, căni etc. Acestea atestă că mai înainte de secolele XIII-XIV se practica aici meșteșugul olăritului. Aici se lucra și ceramică roșie, obicei menținut până în zilele noastre. Concomitent, Curtea de Argeș s-a remarcat în Evul Mediu și ca un centru de ceramică fină sgrafită și pictată pe vase de mare capacitate, pe plăci decorative. Tot

din secolele XIII-XIV s-a trecut la o ceramică nouă: ulcioare cu bumbi reliefați, vase zoomorfe, cărămizi de construcție. Cu ultimele se vor zidi și marile lăcașuri bisericesti și de cultură din Argeș. Se mai lucrau și frize și ciubuce pentru decorarea interioarelor, chenare la ferestre și uși,

Fig. 1.5. Biserica Olari.

înlocuind sculptura în piatră, toate frumos colorate. În secolul XV se lucrau aici și teracote ornamentale pentru sobe, iar din secolul XVII ne-au rămas teracote cu decorații deosebite: un cavaler călare și jos o biserică cu două turnuri și un brad; altele erau cu Sfântul Gheorghe omorând balaurul, altele reprezentau cavaleri la vânătoare în costume și armuri medievale. B.P. Hasdeu, vorbind admirativ de acest meșteșug din Argeș, citează pe cronicarul sas Krats care în 1691 amintește de cărămizile și olanele smălțuite în alb, verde, albastru sau roșu care se lucrează la Argeș și se exportă în Transilvania, unde se făcea o biserică la Sibiu. De reținut este faptul că în toate obiectele făcute cu smalt dominant a rămas verdele închis, caracteristic ceramicii din Curtea de

Argeș. În secolele următoare și până în zilele noastre, ceramica-olăritul rămâne un meșteșug cu funcție estetică, dar și utilitară, de creație spontană, activă, îmbinând elementele tradiționale cu noutatea. Caracteristice pentru Curtea de Argeș, până în zilele noastre, sunt oțetarii, ulcioarele de nuntă, cămile, oalele și vasele de gătit. Oțetarii sunt niște vase de 1 m, tip borcan, de 10-20 l, cu gât strâmb, scurt, pântec umflat puternic, la bază subțiat și cu două toarte opuse și smălțuit verde închis”.

Date interesante despre locuitorii orașului și despre meseriile acestora în anii '30 ai secolului al XIX-lea găsim în catagrafiile timpului, reproduse și sintetizate de Spiridon Cristocea, istoric, mulți ani director al Muzeului Județean Argeș din Pitești, în broșura [9]. După o introducere lămuritoare, sunt prezentate catagrafiile din 1833 (numită de fapt, la vremea respectivă, „*tablă statistică*”), 1834 și 1838. Trei mahalale avea orașul pe atunci, fiecare având pagini și tabele separate în catagrafii, Târgului, Poștei și Olari.

De pildă, „*Catagrafiile arătătoare de suma suflării ce se află într-acest oraș Argeș, cum năuntru se arată. Plasa Argeșului, listă arătătoare de toată suflarea ce se află într-acest oraș, 1834 octv. 10*” este formată din trei tabele, unul pentru fiecare mahală, cu opt coloane: „*No./ Numele lăcuitorilor ot Mahalaoa Târgului, vopseaua roșu/ De câți ani au venit într-acest oraș/ Patentar, birnic sau sudit/ Din ce țară sau județ/ Starea ce o are/ Meseriia, cu ce se hrănește/ Familist, ori cu capu, neînsurat sau văduv*”. Pentru celelalte două mahalale, titlul coloanei a doua este, respectiv, „*Mahalaoa Olarii, vopseaua galbenă*” și „*Mahalaoa Poștii, vopseaua albastră*”. Sunt consemnați 211 „*lăcuitori*” în prima mahală, 113 în Olari și 101 în Poștei.

Multe lucruri interesante conțin aceste catagrafii – iar autorul subliniază o parte dintre ele, sintetizându-le în tabele, privind starea civilă și socială, locul de proveniență, meseriile. Reiau doar lista „*meșteșugului*” locuitorilor din Curtea de Argeș așa cum apare în catagrafia din 1834 (menționez în paranteză și numărul de meșteșugari, pentru că chiar merită): arendaș (4), băcan (10), bărbier (1), boiangiu (1),

boltaș (2), brașovean (9), brutar (8), butar (1), cârciumar (23), cântăreț (2), chirigiu (3), cizmar (13), cojocar (12), condei (1), croitor (8), dascăl (1), dogar (2), dulgher (1), lemnar (3), măcelar (3), mămular (9), meseriaș (1), morar (2), negustor (1), olar (19), opincar (2), pantofar (1), pescar (3), plugar (35), povarnagiu (1), publar (1), rotar (1), salpap (5), săpător (226), simigiu (1), slugă (4), spaltos (1), zugrav (2), liber (2), lipit (3). În ordinea descrescătoare, mulți săpători, plugari, cârciumari și olari... plus meserii despre care azi nici nu mai știm ce înseamnă...

Cu o singură excepție, toți olarii erau, cum este de așteptat, din mahalaua aferentă. Catagrafia din 1838 – dacă nu cumva este o inadvertență, cum sugerează și autorul broșurii – susține că numărul familiilor din Curtea de Argeș a scăzut de la 425 în 1834 la 333 în 1838. În orice caz, tabelul meseriilor arată și el o scădere a numărului olarilor, de la 19 în 1834 la 14 în 1838, cu toții locuind în Mahalaua Olari.

Merită subliniat că în articolul din „*Argeș Expres*” (decembrie 1999) amintit în cartea „*Ceramica din Argeș și Muscel*” a lui Grigore Constantinescu, meșterul Ion Magraon, „*ultimul de pe Dealul Olarilor*”, menționează că, pe vremea când „*și-a deschis el ochii spre olărit*”, existau în oraș „*peste 40 de familii de olari*”. Era între cele două războaie mondiale ale secolului trecut, desigur.

Din păcate, spuneam, olarii populari, tradiționali, au dispărut și din Curtea de Argeș, și din Câmpulung – în ciuda faptului că în ambele orașe există câte o Biserică a Olarilor, în ciuda faptului că, prin anul 1938, când apărea cartea „*Ceramica românească*” a lui Barbu Slătineanu [10], cu precizarea „*Cu 74 de figuri în text, 5 planșe colorate, 54 de planșe și 3 hărți afară din text*”), „*aici se mai fac și în zilele noastre ulcioarele cu bumbi reliefați și marile vase de murături îmbrânate, precum și unele vase zoomorfe*” (planșele XXIV și XXV prezintă asemenea vase, iar cartea menționează de nenumărate ori Curtea de Argeș). Fondul este cel al rarefierii până la dispariție a folclorului tradițional din mediul lui tradițional, al satului – care sat se „*modernizează*” el însuși dramatic, pierzându-și obiceiurile, deci identitatea, cu mențiunea că artele populare, la modul cel mai general, de la muzică la cusături, de la olărit la dansuri,

pare a se salva la oraș, instituțional, pe lângă case de cultură, școli, unități turistice, muzee, ateliere cu preocupări comerciale. În privința muzicii și dansurilor populare, se constată o veritabilă resurrecție a interesului și la nivelul televiziunilor, iar ia populară a trecut de mult granițele, devenind un veritabil obiect de modă, un „brand” românesc. Este un subiect important și delicat în ce măsură preluarea organizată a folclorului păstrează autenticitatea, tradiția, valoarea, dar, la prima vedere, importantă este continuitatea.

Fig. 1.6. Produse ARGCOMS.

Cel puțin la Curtea de Argeș, ceramica a fost salvată tocmai în acest fel, instituțional, de societatea comercială ARGCOMS, de tip „cooperatie meșteșugărească”. Tenacitatea (și, în condițiile de piață, „luxul”) de a păstra autenticitatea în această zonă este făcută posibilă de faptul că firma este cunoscută și ca „Fabrică a lui Moș Crăciun”, producând decorațiuni de iarnă de mare succes, atrăgând la vreme de

vacanță sau de „școala altfel” copiii din multe locuri din țară, dornici, de Crăciun, să vadă cum se confecționează globurile din sticlă și cum se decorează ele, iar în restul anului jucându-se de-a... olarii, modelând lut la roata olarului – electrică, nu ca pe vremuri, dar cu mâinile în lut, pe adevăratelea. Aici a lucrat și Cucu Ureche, ceramist de excepție, dar și grafician, caricaturist, ilustrator de carte. Din păcate, acum doi ani, la mijloc de pandemie covidică, el a plecat... sub lut. La ARGCOMS totul se face manual, cu rezultate remarcabile – răsplătite inclusiv cu distincții la manifestări internaționale de profil. S-au păstrat culorile tradiționale (verdele închis specific locului), formele, tipurile de vase, decorațiile (bumbii, de exemplu) – se păstrează tradiția. Detalii de specialitate (pot fi găsite și la pagina web indicată în Fig. 1.6) sunt așteptate de la o monografie de profil pe care managerul ARGCOMS, sufletul instituției de altfel, juristul Sandu Nichita, o are în pregătire. Ediția viitoare a simpozionului „Cucuteni Redivivus” poate înscrie deja în program o promițătoare lansare de carte...

Închei prin a adăuga la bibliografia invocată până acum încă două titluri, scrise de argeșeni: Grigore Constantinescu [11] și Filofteia Pally [etnolog, mulți ani director al Muzeului Golești] [12].

Bibliografie.

1. Constantinescu G. *Ceramica din Argeș și Muscel*. Editura Universității din Pitești, 2001.

2. Romanescu P. *Omar Khayyam*. Editura „Corifeu”, București, 2004.

3. Adrian R. *Fenomenul Cucuteni în culturile neolitice din spațiul geografic locuit de români*. Editura RCR Editorial, București, 2020 (ediția a II-a.).

4. Lupeanu C. *Toți oamenii sunt frați*. Editura Rawex Coms, București, 2019.

5. <https://researchgate.net/publication/...>

6. <https://revistacariere.ro/inspiratie/...>

7. *Marinescu V. Monografia așezării Argeșului, Curtea de Argeș, de la începuturi până în 1989. Editura „Europroduct”, Pitești, 1999.*

8. *Cazacu M. România interbelică/ Interbellum Romania. NOI Media Print, București, 2003.*

9. *Cristocea S. Orașul Curtea de Argeș în catagrafiile din prima jumătate a secolului al XIX-lea și în notele călătorilor străini. Editura Tiparg, Pitești, 2021.*

10. *Slătineanu B. Ceramica românească. Fundația pentru Literatură și Arte „Regele Carol II”, 1938.*

11. *Constantinescu G. Argeș. Dicționar etnocultural, Editura „Alean”, Pitești, 2006.*

12. *Pally F. Meșteșuguri țărănești din zonele Argeș și Muscel, din Evul Mediu până în actualitate. Editura Tiparg, Pitești, 2014.*